

LANDSCHAPSKRANT

Kleine en Grote Nete

nr.5 / jaargang 3 / najaar 2011

De landschapskrant van Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete wordt verspreid in de gemeenten Balen, Beerse, Dessel, Geel, Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Kasterlee, Lille, Meerhout, Mol, Olen, Oud-Turnhout, Retie, Turnhout, Vorselaar en Vosselaar.

REGIONAAL LANDSCHAP
Kleine en Grote Nete

IN DIT NUMMER:

- *Plant van Hier*
- *Vensters op het Vennengebied*
- *Een flatgebouw voor oeverwaluwen*
- *Werken aan onze streek*
- *Liefste foto...*

IN DIT NUMMER

VOORWOORD	2
PLANT VAN HIER	3
VENSTERS OP HET VENNENGEBIED	4
OEVERZWALUWEN	6
WERKEN AAN ONZE STREEK	7
LIEFSTE FOTO + AGENDA	8

COLOFON

Deze landschapskrant is een uitgave van Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete vzw en wordt tweemaal per jaar gratis verspreid in de 17 gemeenten van het werkingsgebied.

CONTACTADRES

Lichtaartsebaan 45
2460 Kasterlee
Tel: 014 85 90 23
info@rlkgn.provant.be
www.rlkgn.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete vzw

REDACTIE

Bas Van der Veken, Joris Matthé,
Els Oostvogels, Steve Meuris,
Hanne Govaers

FOTO's

Joris Matthé, Els Oostvogels,
Vildaphoto - Rollin Verlinde (cover),
Geert De Kockere,
Provincie Antwerpen,
Regionaal Landschap Lage Kempen,
www.rllk.be (landschapsbouwer),
erfgoedcel Noorderkempen

VORMGEVING

Pigmalion vzw

DRUK

Drukkerij Geers Offset

MET DE FINANCIËLE STEUN VAN

Provincie Antwerpen, de gemeenten en de Vlaamse overheid.

Deze landschapskrant werd gedrukt op gerecycleerd papier met bio-inkt

VOORWOORD

Erkend!

Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete zit niet stil. Samen met talloze vrijwilligers en organisaties uit onze regio – misschien u ook wel – werden de voorbije periode vele initiatieven genomen om de Kempen nog biodiverser, mooier en beleevingsvoller te maken. En dat is men ook in Brussel niet ontgaan.

Deze zomer erkende zowel de Vlaamse minister voor Leefmilieu Joke Schauvliege als deze voor Onroerend Erfgoed Geert Bourgeois ons regionaal landschap. Een beloning voor de inspanningen tijdens de voorbije jaren en een extra motivatie om ook de volgende jaren met veel enthousiasme verder te werken aan onze omgeving, samen met u!

Want u kan zelf meer doen dan u misschien denkt. Getuige hiervan zijn de vele oproepen die u in dit nummer zal vinden. Ideeën om een stukje landschap te herstellen? Weet van een oude kapelboom? Voorstellen voor een leefbaarder platteland? Laat je inspireren door deze landschapskrant en bezorg ons jouw ideeën! Of haal je oude foto's uit de kast en doe mee aan onze fotowedstrijd 'Liefste foto'.

Want daar draait het allemaal om in ons regionaal landschap. De Kempen mooier maken én ervoor zorgen dat u er ook meer van kan genieten. Daarom stellen we in dit nummer ook een nieuw wandelnetwerk in onze regio voor: de Kempense Hoven. Verschillende andere zullen nog volgen. Of bezoek intussen al de route met Staaltjes Natuur die kunstenaar Geert De Kockere voor ons maakte in het Turnhouts Vennengebied. Speciaal voor de gelegenheid tekent hij ook voor het ontwerp van deze krant.

Geniet, net zoals de kinderen op de coverfoto tijdens onze gezinshapening KomeNete op 21 augustus in Herentals, van het moois dat onze streek te bieden heeft. Ik hoop van harte dat deze krant u daarbij mag inspireren.

Veel leesplezier!

RIK RÖTTGER

Voorzitter

Gedeputeerde voor leefmilieu

"De werking van Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete wordt mogelijk gemaakt door de provincie Antwerpen, de 17 deelnemende gemeenten en (vanaf onze erkenning) de Agentschappen Natuur en Bos en Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid."

Met steun van de
Vlaamse overheid

Onroerend Erfgoed

Plant van Hier, een verleden met toekomst

Erfgoedbomen in kaart gebracht

Kapelletjes en kruisen verdienen hun plaatsje in het landschap als dankbaar aandenken voor een genezing, verkregen gunst of bijzondere herinnering, en moesten de lokale gemeenschap beschermen voor onheil. Vaak staan zo'n kapelletjes en kruisen bij een mooie struik of oude boom. Samen met de provincie Antwerpen wil Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete dit 'houtig' erfgoed mee in kaart brengen. Samen met experts, gemeentebesturen en lokale betrokkenen zoeken we naar de beste manier om erfgoedbomen bij kapellen en kruisen te beheeren. Ze verdienen immers een nieuwe toekomst in ons hedendaags, snel evoluerende landschap.

Een erfgoedboom of -struik bij een kapelletje of kruis gezien in jouw buurt? Misschien ken je ook de bijhorende verhalen, gebruiken of mythes? Laat het ons dan weten via deze link: www.provant.be/erfgoedbomen.

Laat een oude boom of haagkant u ook niet onberoerd? Schitterend, want echte oude bomen en struiken zijn zeldzaam geworden in Vlaanderen.

Bomen en struiken die hier van nature voorkomen sinds de laatste ijstijd worden ook wel autochtone bomen en struiken genoemd, of simpelweg 'planten van hier'. Planten van eigen bodem hebben enkele belangrijke voordelen ten opzichte van het plantgoed dat uit het buitenland wordt ingevoerd, zelfs als de ingevoerde exemplaren inheemse soorten zijn. Niet alleen vormen ze de laatste relictten van ons houtig levend erfgoed, in hun genen dragen deze planten een hele evolutionaire geschiedenis met

zich mee, waardoor ze het best zijn aangepast aan onze lokale groeiomstandigheden zoals het klimaat, de bodem, verschillende ziekten en plagen.

Ook hangt het overleven van andere dieren en planten samen met het bioritme van Planten van Hier. Plantgoed dat uit Zuid-Europa of de Balkan wordt ingevoerd heeft bijvoorbeeld een vroegere bloeitijd dan de vanouds groeiende planten in Vlaanderen. De lokale insecten die afhankelijk zijn van de nectar, het stuifmeel of de vruchten van deze soorten komen dan al snel in de problemen.

Label Plant van Hier

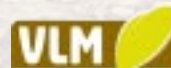
Om het tekort aan planten van hier aan te pakken werd het label 'Plant van Hier' in het leven geroepen door de verschillende Regionale Landschappen.

Dit label vormt een kwaliteitskenmerk voor autochtoon plantsoen met als doel het aanbod van deze bomen en struiken te verhogen. Zaden worden geoogst op de nog resterende oude Vlaamse groeiplaatsen om vervolgens te worden opgekweekt tot volwaardig plantgoed. De jonge boompjes en struikjes kunnen dan worden gebruikt bij aanplantingen over heel Vlaanderen. Binnen afzienbare tijd willen we zover staan dat we niet alleen bij onze eigen acties planten van hier kunnen gebruiken, maar dat ze ook voor het grote publiek ter beschikking staan zodat iedereen zijn steentje kan bijdragen in dit verhaal. Een hele uitdaging, die we echter graag aangaan!

Meer info vind je op onze website of op www.plantvanhier.be.

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland

Vensters op het Vennengebied

Het prachtige en rustige Vennengebied ten noorden van Turnhout is een ideale wandelplek. Om het de wandelaar wat makkelijker te maken, worden speciale wandelingen uitgestippeld. Eén ervan is klaar en start aan de Klein Engelandhoeve, langs de weg van Turnhout naar Baarle. Het is een korte, gezinsvriendelijke wandeling met net dat tikkeltje meer: tien vensters van staal met litenatuurtjes van Geert De Kockere. Om even anders naar de natuur om je heen te kijken. En te glimlachen. Ja, dat vooral...

Eiken zijn
hier heel bedreven.

In het wijzen van de weg.

Ze vormen lange rijen,
staan geduldig
stil te wenken,
laten graag passeren.

En wij gaan daar op in.
En in op.

Dichter *Geert De Kockere* uit Gierle schreef speciaal voor het Turnhouts Vennengebied tien nieuwe litenatuurtjes (korte gedichten over de natuur), waarin hij op een speelse manier de aandacht vestigt op een element in het landschap. Dat element is te zien door een 'venster' dat hij uit een plaat van weervast staal liet snijden en op die manier de blik van de wandelaars richt. Bij dat venster lees je ook het litenatuurtje. Zo kom je op een poëtische manier iets te weten over het Vennengebied, spelend met taal en vooral ook met een knipoog. De Kockere heeft het namelijk vooral voor de glimlach, de

lach van de ziel, zoals hij die noemt. Langsheen een gloednieuwe wandeling die Natuurpunt in het Vennengebied uitstippelde, staan tien van deze vensters opgesteld, telkens op een andere manier. Je komt ze letterlijk gaandeweg tegen en ze onderstrepen ook de grote variatie aan natuur in het gebied. Het verder toegankelijk maken gebeurt via een samenwerking met de stad Turnhout, het Regionaal Landschap, het Agentschap voor Natuur en Bos, Natuurpunt en de Vlaamse Landmaatschappij. Het staal dat voor de platen werd gebruikt, is een recyclageproduct en bestaat voor

tachtig procent uit schroot. En ijzererts komt bovendien uit de grond... De platen patineren heel mooi en krijgen na verloop van tijd elk hun unieke, natuurlijke patina. 'Het is een werk in progress', zegt Geert De Kockere zelf. 'Ik schreef mijn tekst en liet hem uit staal snijden, de natuur werkt er nu op haar eigen tempo en ritme aan verder.' Mens en natuur, een mooi staaltje van verbondenheid via kunst...

Meer info en een plannetje vind je op www.litenatuurtjes.net/Vennengebied. Met financiële steun van vzw Toerisme Turnhout en Provincie Antwerpen.

Wandeltip: wandelnetwerk **Kempense Hoven**

Het gloednieuwe wandelnetwerk Kempense Hoven serveert 480 kilometer wandelplezier in het hart van de Antwerpse Kempen. Het netwerk verbindt de mooiste wandelpaden in de gemeenten Beerse, Brecht, Lille, Malle, Ranst, Rijkevorsel, Schilde, Schoten, Vosselaar en Zoersel. Met behulp van de knooppunten stippel je zelf diverse aantrekkelijke trajecten uit. De rechthoekige, rood-witte borden met nummers houden je onderweg op het juiste pad.

De naam verwijst naar de 'hoven van playsantie', de vroegere buitengoederen van de

stedelijke burgerij en kastelen van plaatselijke landadel. De talrijke fraaie kasteeldomeinen liggen vaak in een al even mooi kader. Naast kastelen, villa's en forten ontdek je tijdens je wandeling gevarieerde stukjes natuur. Zoals oude kleiputten langs het kanaal, heidestroken, de ongerepte Antitankgracht of het legendarische Zoerselbos.

De kaart van het wandelnetwerk Kempense Hoven is te koop (8 euro) bij de toeristische infokantoren van bovenvermelde gemeenten of online via www.antwerpsekempen.be.

Een flatgebouw voor oeverzwaluwen

Aangezien weinig rivieren en waterplassen nog loodrechte oevers vertonen, maken oeverzwaluwen maar al te graag hun nest bij grondaannemers. De ene vindt het een eer om gastheer te mogen zijn voor de vogels, voor de andere zijn ze eerder tot last. De oeverzwaluw is een beschermde vogelsoort en broedwanden moeten bijgevolg ongeroerd gelaten worden. Niet altijd even prettig als net dié grondhoop verplaatst moet worden.

Daarom kan een permanente en kunstmatig aangelegde broedwand een oplossing bieden. Regionaal Landschap kan hierbij helpen en kan een financiële tegemoetkoming voorzien. Ze helpen je bij de aanvraag van de nodige stedenbouwkundige vergunningen, de opmaak van een ontwerp en de uitvoering. Bijgevolg kan je van de vogels blijven genieten en kan het werk ongestoord verdergaan.

Een leuk voorbeeld van een LEADER-project...

Interesse? Neem contact met het Regionaal Landschap: (014)85.25.14.

LEADER steunt jouw idee

LEADER is een Europees subsidieprogramma voor projecten die de kwaliteit van het leven op het platteland bevorderen. Lokale overheden, verenigingen en particulieren komen ervoor in aanmerking. Een project dat voldoet aan alle vereisten en wordt goedgekeurd door een plaatselijk beslissingscomité krijgt een toelage van max. 65%.

LEADER Regio Midden-Kempen Beweegt! omvat zeven gemeenten: Balen, Meerhout, Geel, Retie, Kasterlee, Lille

en Vorselaar. Woon jij in één van deze gemeenten en loop je al lang met een goed idee rond, maar heb je nog een financieel duwtje in de rug nodig om het te realiseren? Contacteer dan het LEADER-secretariaat. De eerst volgende indiening voor projecten is 30 september 2011. Vooral niet aarzelen. Doen!

Info, voorwaarden en een paar goede voorbeelden vind je op www.middenkempen.be.

Werken aan onze streek!

Een landschap ontstaat niet in één-twee-drie... Het is het resultaat van een eeuwenlange wisselwerking tussen bodem, water, mens en natuur.

Wat ons landschap in de Kempen zo typisch maakt is de afwisseling tussen droge zandruggen (denk maar aan de Kempense Heuvelrug in Kasterlee of de landduinen in Geel-Bel) en een dicht bekenetwerk van de Kleine en Grote Nete en hun vele bovenloopjes. Dit alles levert de basis voor onze streek. Zand is dé bepalende factor voor de Kempen, het bepaalt wat er groeit en bloeit en schreef letterlijk mee geschiedenis...

Boerenwerk

Een groot deel van ons landschap dankt zijn vorm aan generaties Kempense boeren. Tot begin 1900 draaide alles om landbouw en was ook alle grond nodig. Op de hoger gelegen gronden rond het dorp lagen de akkers, op de heide graasden de schapen. De graslanden langs de beek leverden het hooi om het vee de winter door te

helpen. Om meer opbrengst te bekomen op de arme zandgrond werden vanaf 1850 de kanalen aangelegd. Ze brachten voedselrijk Maaswater tot bij ons. De weiden werden met dit kalkrijke water bevoloed via een systeem van grachten en loopjes. Voor wie goed kijkt, is het landschap een levend geschiedenisboek.

Karakter

Dat boerenwerk leverde een divers en typisch cultuurlandschap op. Tijdens een wandeling of fietstocht merk je in het landschap misschien een waaier aan structuren. Akkers of hooilanden met daartussen een mix van bomen, struiken, houtkanten, dreven... Oorspronkelijk hadden deze kleine landschapselementen een functionele eigenschap. Houtkanten dienden voor het gerief- en brandhout, poelen waren de voorlopers van de badkuipdrinkplaatsen en hagen hielden het vee op het weiland. Maar door hun structuur en ligging vormden ze ook nog de ideale omgeving voor heel wat leven. Deze landschapselementen zijn vandaag nog belangrij-

ker geworden dan ooit. Groengebieden en landschappen zijn sterk verknipt door bebouwing en wegen. Hagen, houtkanten, dreven en mooie bermen zorgen voor de verbinding van de grotere gehelen natuur en zijn een restant van ons typisch Kempenlandschap.

Ook iets voor u?

Ook jij kan je steentje bijdragen. Wil je een boomgaard, (knot)bomenrij of houtkant herstellen? Heb je een idee om te werken aan ons landschap of erfgoed? Neem contact met *Els Oostvogels* van het Regionaal Landschap voor advies. We bekijken of de werken ook in aanmerking komen voor financiële steun!

(014)85.25.14

els.oostvogels@rlkgn.provant.be

Met steun van de Vlaamse Overheid,
Agentschap Onroerend Erfgoed

Onroerend Erfgoed

Land(schaps)bouwer?

Steeds meer landbouwers leveren vandaag een bijdrage aan de zorg voor ons landschap. Dat levert hen maatschappelijke waardering op en het kan hen ook een extra inkomen opleveren. De Vlaamse overheid geeft landbouwers de mogelijkheid om beheerovereenkomsten te sluiten. Dit houdt in dat de landbouwer meewerkt aan landschapsbehoud en hiervoor een financiële vergoeding krijgt, telkens voor een periode van vijf jaar.

Als landbouwer kan je contact nemen met de bedrijfsplanner van de Vlaamse Landmaatschappij, *Lieven Lavrysen*. Samen wordt bekeken welke mogelijkheden binnen jouw bedrijfsvoering kunnen passen.

(014)25.83.63 of lieven.lavrysen@vlm.be

Fotowedstrijd 'Liefste foto'

Wanneer één beeld meer dan duizend woorden vertelt, vertelt een liefste foto nog veel meer. Hij weerspiegelt een stukje geschiedenis, hoe een landschap doorheen de tijd geëvolueerd is of hoe een gebouw gewijzigd of verouderd is.

Hoe maak ik een liefste foto?

- Duikel je mooiste oude foto's op.
- Bezoek de exacte plaats waar de foto genomen werd.
- Maak je foto opnieuw door de oude foto voor de lens van je camera te houden en de foto precies zo vast te houden dat hij perfect in het nieuwe beeld past.

Hoe deelnemen?

Zend je foto naar jan@erfgoedcelnoorderkempen.be. Je kan maximaal 5 foto's toesturen in een minimale resolutie van 72dpi en in JPEG-formaat. Vermeld bij je inzending 'deelname fotowedstrijd' en voeg je adresgegevens toe. Vergeet ook niet te vermelden waar de foto genomen werd. Elke inzending maakt kans om op de beeldbanken van de erfgoedcellen te komen. Landschapsfoto's zijn van onschatbare waarde. Zij kunnen ook een plaatsje krijgen op de online-tentoonstelling van het Regionaal Landschap op www.rlkgn.be. De winnaar ontvangt een HD digitale fotolijst.

Voorbeelden van liefste foto's en/of het wedstrijdreglement kan je op de websites terugvinden:

- www.erfgoedcelnoorderkempen.be
- www.kempenserfgoed.be
- erfgoedbank.gemeentemol.be
- www.rlkgn.be

Deelnemen kan tot en met 31 oktober. Daarna mag je foto's blijven insturen, maar die vallen buiten de wedstrijd. Ze kunnen nog wel opgenomen worden in de online-tentoonstellingen.

15/10/2011

Herfstwandeling

Het is herfst! En dat mag beleefd worden! Natuurlijk...

Op zaterdag 15 oktober vindt in de Visbeekvallei in Lille van 10u. tot 12u.30 onze Herfstwandeling plaats. Het belang van autochtone bomen en struiken, ofwel 'Plant van Hier', zet de toon tijdens deze mooie en ongetwijfeld boeiende wandeling!

Inschrijven niet nodig, gratis, vertrek om 10u. aan de Visbeekbrug (kruispunt Vijfde Bosdreef met Visbeeklaan), einde omstreeks 12u.30.

23/10/2011

Dag van de trage weg

Naar traditionele gewoonte heeft eind oktober 'De Dag van de Trage Weg' plaats. Op dit initiatief, georganiseerd door de vzw Trage Wegen, worden allerlei acties opgezet rond onverharde wegjes voor wandelaar en fietser en dit over het hele Vlaamse land.

De stad Turnhout en de gemeente Oud-Turnhout nemen samen met het Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete ook dit jaar weer deel. Kom mee ontdekken hoe je via een snelle en aantrekkelijke route vanuit Oud-Turnhout naar de stad fietst of wandelt of hoe je vanuit de

stad op een wip langs trage wegen de natuur vlakbij kan ontdekken!

We spreken af aan het sportcentrum 'de Hoogt' in Oud-Turnhout. Van daaruit laten we ons op een gepaste manier vervoeren richting de Bentel op de grens met Turnhout. Hier zetten we onze tocht verder met een wandeling langs trage wegen tussen Turnhout en Oud-Turnhout. Iedereen welkom!

Zondag 23 oktober om 10u. aan sporthal 'De Hoogt', De Hoogt 20 in Oud-Turnhout, einde omstreeks 12u.30.

AGENDA